

tabrizphoto.com

Photo: Karim Mottaghi

حیدر بابایا سلام

محمد حسین شهریار

Hail to Haydar-Baba

Dr. Gholam-Reza Sabri-Tabrizi

سلام بر حیدر بابا

ترجمه: دکتر بهروز ثروتیان

Reference:

http://shehriyat-turkce.blogspot.com/2004_03_01_shehriyat-turkce_archive.html

حئيدر بابايا سلام

(۱)

حئيدر بابا ، ايلديريملا شاختاندا
ستلر ، سولار ، شاققيلداييب آخاندا
قىزلار اوئا صف باغلاييب باخاندا
سلام اولسون شووكتيزه ، اتليزه !
منيم ده بير آديم گلسين ديليزه

(۲)

حئيدر بابا ، كهليكلارين اوچاندا
كول ديبيندن دووشان قالخيپ ، قاچاندا
باخچالارين چيچكله نيب ، آچاندا
بيزدن ده بير مومكون اولسا ياد ائله
آچيلمايان اوركلري شاد ائله

(۳)

بايرام يئلي چارداقلاري ييخاندا
نووروز گولو ، قارچيچه يي ، چيخاندا
آغ بولوتلار كوينكلرين سيخاندا
بيزدن ده بير ياد ائله يه ن ساغ اولسون
دردلريميز قوي ديككه لسين ، داغ اولسون

(۴)

حئيدر بابا ، گون داليوي داغلاسين !
اوزون گولسون ، بولاكلارون آغلاسين !
اوشاكلارون بير دسته گول باغلاسين !
يئل گله نده ، وئر گتيرسين بو يانا
بلكه منيم ياتميش بختيم اويانا

(۵)

حئيدر بابا ، سنين اوزون آغ اولسون !
دورت بير يانين بولاغ اولسون ، باغ اولسون !
بيزدن سورا سنين باشين ساغ اولسون !
دوتيا قزو-قده ر ، اولوم-ايتيمدي
دوتيا بويو اوغولسوزدو ، يئتميمدي

(۶)

حئيدربابا ، يولوم سندن كج اولدو
عۇمروم كئچدى ، گلممە ديم ، گئج اولدو
هئج بيلمە ديم گۇزە للرين نئج اولدو
بيلمە زيديم دۇنگە لر وار ، دۇنۇم وار
ايتگينلىك وار ، آيرىلىق وار ، اولۇم وار

(۷)

حئيدربابا ، ايگيت آمە ك ايتيرمە ز
عۇمور گئچە ر ، افسوس برە بيتيرمە ز
نامرد اولان عۇمرو باشا يئتيرمە ز
بيز دە ، واللە ، اونوتمايىق سيزلري
گۇرە نمە سە ك حلال ائدين بيزلري

(۸)

حئيدربابا ، ميراژدر سسلە نە نده
كند ايچينه سسندن - كويدن دۇشە نده
عاشيق رستم سازين ديللە نديرە نده
ياديندادي نە هۇلە سە ك قاچارديم
قوشلار تكين قاناد آچيب اوچارديم

(۹)

شنگيل آوا يوردو ، عاشيق آلماسي
گاھدان گئديب ، اۇردا قۇناق قالماسي
داش آتماسي ، آلمە ، هئيووا سالماسي
قاليب شيرين يوخو كيمين ياديمدا
اثر قويوب روحومدا ، هر زاديمدا

(۱۰)

حئيدربابا ، قورو گۇلۇن قازلاري
گديكلرين سازاق چالان سازلاري
كت كۇوشنين پاييزلاري ، يازلاري
بیر سیناما پرده سيدير گۇزۇمدە
تک اوتوروب ، سئير ائدە ره م اۇزۇمدە

(۱۱)

حئيدربابا ، قرە چمن جاداسي
چوووشلارين گلە ر سسي ، صداسي

كربلييا گنده نلرين قاداسي
دۇشسون بو آج يۇلسوزلارين گۆزۈنە
تمددونون اويدوق يالان سۇزۈنە

(۱۲)

حئيدر بابا ، شئيطان بيزي آزديريب
محببتي اۇرە كلردن قازديريب
قرە گۆنۈن سرنويشتين يازديريب
ساليب خالقي بير-بيرينن جانينا
باريشيغي بلە شديريب قانينا

(۱۳)

گۆز ياشينا باخان اولسا ، قان آخماز
اينسان اولان بئلينە تاخماز
آما حئيف كۆر توتدوغون بوراخماز
بئھيشتيميز جھننم اولماقدادير !
ذيحججه ميز محررم اولماقدادير !

(۱۴)

خزان يئلي يارپاقلاري تۆكە ندە
بولوت داغدان يئنيب ، كندە چۆكە ندە
شريخ الايسلام گۆزە ل سسين چكە ندە
نيسگيللي سۆز اۇرە كلرە دئە ردي
آغاشلار دا آلاھا باش آيە ردي

(۱۵)

داشلي بولاق داش-قومونان دۆلماسين !
باخچالاري سارالماسين ، سۆلماسين !
اوردان كئچه ن آتلي سوسوز اولماسين !
دينه : بولاخ ، خيرئن اولسون آخارسان
اوقولرە خۇمار-خۇمار باخارسان

(۱۶)

حيدر بابا ، داغين ، داشين ، سرە سي
كھليك اوخور ، داليسيندا فرە سي
قوزولارين آغي ، بۇزي ، قرە سي
بير گئديديم داغ-درە لر اوزوني
اوخويئديم : « چۇبان ، قيتر قوزوني »

(۱۷)

حيدر بابا ، سولي يئرين دۇزۇندە
بولاخ قئنىر چاي چمنين گۇزۇندە
بولاغ اوتى اۇزۇر سويون اۇزۇندە
گۇزل قوشلار اۇردان گليىب ، گئچللىر
خلوتليۇب ، بولاخدان سو ايچللىر

(۱۸)

بي چين اوستي ، سونبول بيچن اۇراخلار
ايله بيل كي ، زۇلفي دارار داراخرلار
شكارچيلار بيلدير چيني سۇراخلار
بيچين چيلر آيرانلارين ايچللىر
بيرهوشلانيب ، سۇننان دوروب ، بيچللىر

(۱۹)

حيدر بابا ، كندين گۇني باتاندا
اوشاقلارون شامين ئيىوب ، ياتاندا
آي بولوتدان چيىخوب ، قاش-گۇز آتاندا
بيزدن ده بير سن اۇنلارا قىصه ده
قىصه ميزده چوخلي غم و غىصه ده

(۲۰)

قاري ننه گئجه ناغيل دييىندە
كۆلك قالخيب ، قاپ-باجاني دۇيىندە
قورد گئچينين شنگولۇسون يىندە
من قايىديب ، بيرده اوشاق اۇلئيديم
بير گؤل آچيب ، اۇندان سۇرا سولئيديم

(۲۱)

عمه جانين بال بلله سين ييه رديم
سۇننان دوروب ، اۇس دۇتومي گييه رديم
باخچالاردا تيرينگني ديه رديم
آي اۇزومي اۇزديرن گۇنلريم !
آغاچ مينيب ، آت گزديرن گۇنلريم !

(۲۲)

هچي خالا چايدا پالتار يوواردي

مَمَد صادق داملاړيني سوواردي
هئچ بيلمزديک داغدي ، داشدي ، دوواري
هریان گلدي شيلاغ آتیب ، آشاردیق
آللاه ، نه خوش غمسيز-غمسيز ياشاردیق

(۲۳)

شيخ الاسلام مُناجاتي دييه ردي
مَشْدَر حيم لَبَّاه ني گييه ردي
مَشْدَأجلي بُوْز باشلاري بييه ردي
بيز خوشودوق خيرات اولسون ، تُوِي اولسون
فرق ائلمَز ، هر نولاجاق ، قُوِي اولسون

(۲۴)

ملک نیاز ورنديلين سالاردي
آتین چاپوپ قئيقاجيدان چالاردي
قيرقي تكين گديک باشين آلاردي
دولتيا قيزلار آچيپ پنجره
پنجره لرده نه گؤزل منظره !

(۲۵)

حيدربابا ، کندين تويون توتاندا
قيز-گلينر ، حنا-پيلته ساتاندا
بيگ گلينه دامنان آلما آتاندا
منيم ده او قيزلاروندا گؤزوم وار
عاشيقلارين سازلاريندا سؤزوم وار

(۲۶)

حيدربابا ، بولاخلارين يارپيزي
بوستانلارين گول بَسَرِي ، قارپيزي
چرچيلرين آغ ناباتي ، ساققيزي
ايندي ده وار داماغيمدا ، داد وئرر
ايتگين گئدن گونلريمدن ياد وئرر

(۲۷)

بايراميدي ، گئجه قوشي اوخوردی
آداخلي قيز ، بيگ جورابي توخوردی
هرکس شالين بير باجادان سؤخوردی
آي نه گؤزل قايدادي شال ساللاماق !

بيگ شالينا بايرامليغين باغلاماق !

(۲۸)

شال ايسته ديم منده ائوده آغلاديم
بیر شال آلیب ، تئز بنلیمه باغلاديم
غلام گیله قاشدیم ، شالي ساللاديم
فاطمه خالا منه جوراب باغلادي
خان ننه مي يادا سالیب ، آغلادي

(۲۹)

حیدر بابا ، میرز ممدین باخچاسی
باخچالارین تورشا-شیرین آچاسی
گلینلرین دؤزمه لری ، طاخچاسی
هی دؤزولر گؤزلریمین رفینده
خیمه وورار خاطره لر صفینده

(۳۰)

بايرام اولوب ، قیزیل پالچیق آزلر
ناققیش ووروب ، اوتاقلاری بزلر
طاخچالارا دؤزمه لری دؤزلر
قیز-گلینین فندقچاسی ، حناسی
هؤسله نر آناسی ، قایناناسی

(۳۱)

باکي چي نين سؤزي ، سؤوي ، کاغیذي
اینکلرین بولاماسی ، آغوزی
چرشنه نین گیردکانی ، مویزی
قیزلار دییه ر : « آتیل ماتیل چرشنه
آینا تکین بختیم آچیل چرشنه »

(۳۲)

یومورتانی گؤیچک ، گوللی بؤیاردیق
چاققیشدیریب ، سینانلارین سؤیاردیق
اؤینامقدان بیرجه مگر دؤیاردیق ؟
علی منه یاشیل آشیق وئردی
ارضا منه نوروز گوللی درردی

(۳۳)

نۇرۇز علي خرمندە ول سۇرردى
گاھدان يىنوب ، كۆلشلىرى كۆرردى
داغدان دا بىر چۇبان ايتى ھۇرردى
اوندا ، گۆردن ، اولاخ اياخ ساخلادى
داغا باخىب ، قولاخلار يىن شاخلادى

(۳۴)

آخشام باشى ناخىرىنان گلندە
قۇدوخلارى چكىب ، وورادىق بندە
ناخىر گئچىب ، گئدىب ، يىتندە كندە
حيوانلارى چىلپاق مېنىب ، قۇۋاردىق
سۇز چىخسايدى ، سېنە گرىب ، سۇۋاردىق

(۳۵)

ياز گئجە سى چايدا سولار شارىلدار
داش-قېە لىر سئلە آشىب خارىلدار
قارانلىقىدا قوردون گۆزى پارىلدار
ايتىر ، گۆردۇن ، قوردى سئچىب ، اولاشدى
قورددا ، گۆردۇن ، قالىخىب ، گدىكىدن آشدى

(۳۶)

قىش گئجە سى طۇلە لىرىن اوتاغى
كتلىلىرىن اوتوراغى ، ياتاغى
بوخارىدا يانار اوتون ياناغى
شېچرە سى ، گىردكانى ، ايدە سى
كندە باسار گولۇب - دانىشماق سسى

(۳۷)

شجاع خال اوغلونون باكى سۇقتى
دامدا قوران سماۋارى ، صحبتى
يادىمدادى شسلى قدى ، قامتى
جۇنمە گىن تۇيى دۇندى ، ياس اولدى
ننە قىزىن بخت آيناسى كاس اولدى

(۳۸)

حىدربابا ، نە قىزىن گۆزلرى
رخشندە نىن شىرىن-شىرىن سۇزلرى
تركى دئدىم اوخوسونلار اۋزلرى

بېلسىنلر كى ، آدام گندەر ، آد قالار
ياخشى-پىسدىن آغىزدا بىر داد قالار

(۳۹)

ياز قاباغى گۇن گۇنئىي دۇيىندە
كىند اوشاغى قار گۇللە سىن سۇيىندە
كۇر كچى لىر داغدا كۇر ك زۇيىندە
منىم روحوم ، ايله بىلۇن اۇردادور
كەھلىك كىمىن باتىب ، قالىب ، قاردادور

(۴۰)

قارى ننه اوزاداندا ايشىنى
گۇن بولوتدا ايبىردى تشىنى
قورد قۇجالىب ، چكدىرنده دىشىنى
سۇرى قالخىب ، دۇلايدان آشاردى
بايدالارىن سۇتى آشىب ، داشاردى

(۴۱)

خجە سلطان عمە دىشىن قىساردى
ملا باقر عم اوغلى تىز مىساردى
تىدىر يانىب ، تۇسىنى ائوي باساردى
چايدانىمىز ارسىن اۇستە قايناردى
قۇور قامىز ساج اىچىنىدە اۇيناردى

(۴۲)

بۇستان پۇزوب ، گتىرردىك آشاغى
دۇلدورىردىق ائوده تاختا-طاباغى
تىدىرلرده پىشىرردىك قاباغى
اۇزۇن ئىيۇب ، توخوملارنى چىتداردىق
چۇخ يىمكىدىن ، لاپ آز قالا چاتداردىق

(۴۳)

ورزغان نان آرموت ساتان گلندە
اوشاقلارنى سسى دۇشردى كنده
بىزده بويانان ائشىدىب ، بىلندە
شىللاق آتىب ، بىر قىشقرىق سالاردىق
بوغدا وئرىب ، آرموتلاردان آلاردىق

(۴۴)

ميرزاتاغى نان گنجه گنتىدىك چايا
من باخىرام سئلده بۇغولموش آيا
بىردن ايشىق دۇشدى اوتاي باخچايا
اي واي دئدىك قورددي ، قئىتىدىك قاشدىق
هئچ بىلمه دىك نه وقت كۇللكدن آشدىق

(۴۵)

حيدربايا ، آغاجلارون اوجالدى
آمما حئىيف ، جوانلارون قوجالدى
تۇخليلارون آريخلىيب ، آجالدى
كۇلگه دۇندى ، گۇن باتدى ، قاش قۇلدى
قوردون گۇزى قارانلىقدا بۇلدى

(۴۶)

ئشيتمىشم يانير آلاھ چىراغى
داير اولوب مسجديزۇن بولاغى
راحت اولوب كندىن اتوي ، اوشاغى
منصور خانين الى -قۇلى وار اولسون
ھاردا قالسا ، آلاھ اۇنا يار اولسون

(۴۷)

حيدربايا ، ملا ابراهيم وار ، يا يۇخ ؟
مكتب آچار ، اۇخور اوشاقلار ، يا يۇخ ؟
خرمن اۇستى مكتىبي باغلار ، يا يۇخ ؟
مندن آخوندا يتيررسن سلام
ادبلى بىر سلام مالاكلام

(۴۸)

خجھ سلطان عمھ گئدىب تبريزه
آمما ، نه تبريز ، كي گللمير بيزه
بالام ، دورون قۇياخ گنداخ ائمميزه
آقا اولدى ، تو فاقىمىز داغىلدى
قۇيون اولان ، ياد گندۇبىن ساغىلدى

(۴۹)

حيدربايا ، دۇنيا يالان دۇنيادى
سليمانان ، نوحدان قالان دۇنيادى

اوغول دۇغان ، دردە سالان دۇنيادى
ھەر كىمىسىيە ھەر نە وئرىپ ، آلىبىدى
افلاطوننان بىر قورى آد قالىبىدى

(۵۰)

ھىدربابا ، يار و يولداش دۇندۇلر
بىر-بىر مەنى چۆلدە قۇيۇپ ، چۇندۇلر
چىشمە لىرىم ، چىراخلارىم ، سۇندۇلر
يامان يىردە گۇن دۇندى ، آخشام اولدى
دۇنيا مەنە خرابە شام اولدى

(۵۱)

عم اۇغلىنان گىدن گىجە قىپچاغا
آي كى چىخدى ، اتلار گلىدى اۇيناغا
دىرماشىردىق ، داغلان آشىردىق داغا
مىش مەمى خان گۇي آتىنى اۇيناتدى
تەنگىنى آشىردى ، شاققىلدا تىدى

(۵۲)

ھىدربابا ، قرە كۇلون درە سى
خىشگىنايىن يۇلى ، بىندى ، برە سى
اوردان دۇشەر چىل كەلگىن فرە سى
اوردان گىچەر يوردوموزون اۇزۇنە
بىزدە گىچك يوردوموزون سۇزۇنە

(۵۳)

خىشگىنايى يامان گۇنە كىم سالىب ؟
سىدلردن كىم قىرىلىپ ، كىم قالىب ؟
آمىرغفار دام-داشىنى كىم آلىب ؟
بولاخ گنە گلىب ، گۇلى دۇلدورور ؟
ياقورويوب ، باخچالارى سۇلدورور ؟

(۵۴)

آمىر غفار سىدلرىن تاجىبىدى
شاھلار شكار ائتمە سى قىفاجىبىدى
مردە شىرىن ، نامردە چۇخ آجىبىدى
مظلوملارىن حقى اۇستە آسردى
ظالم لرى قىلىش تكىن كسردى

(۵۵)

مير مصطفا دايي ، اوجابوي بابا
هيكللي ، ساققاللي ، تۇلستوي بابا
ئيلردى ياس مجلسيني توي بابا
خشگنايين آبروسي ، آرذمي
مسجدلرين ، مجلسلرين گۇرگمي

(۵۶)

مجدالسادات گولردى باغلار كيمي
گورولدردي بولوتلي داغلار كيمي
سوز آغزينا اريددي باغلار كيمي
آلني آچيق ، ياخشي درين قاناردي
ياشيل گوزلر چيراغ تكين ياناردي

(۵۷)

منيم آتام سفره لي بير كيشيدي
ائل اليندن توتماق اونون ايشيدي
گوزللرين آخره قالميشيدي
اوننان سورا دۇنرگه لر دۇنوبلر
محبتي چيراخلاري سۇنوبلر

(۵۸)

مير صالحين دلي سۇلوق ائتمه سي
مير عزيزين شيرين شاخسي گئتمه سي
ميرمدين قورولماسي ، بيتمه سي
ايندي دئسك ، احوالاتدي ، ناغيلدي
گئچدي ، گئتدي ، ايتدي ، باتدي ، داغيلدي

(۵۹)

مير عبدولون اينادا قاش ياخماسي
جۇجيلريندن قاشينين آخماسي
بۇيلانماسي ، دام-دوواردان ياخماسي
شاه عباسين دۇربوي ، يادش بخير !
خشگنايين خوش گوني ، يادش بخير !

(۶۰)

ستاره عمه نزيك لري ياپاردي

ميرقادر دە ، هر دم بيرين قاپاردي
قايپ ، يئيۇب ، دايجاتكين چاپاردي
گۈلمە ليدي اونون نزيك قاپاسي
عمە ميندە ارسينين شاپاسي

(۶۱)

حيدر بابا ، امير حيدر نئينيور ؟
يقين گنه سماواري قئينيور
داي قوجاليپ ، آلت انگين چئينيور
قولاخ باتيب ، گۈزي گيريب قاشينا
يازيق عمە ، هاوا گليب باشينا

(۶۲)

خانم عمە ميرعبدولون سۈزۈني
اشيدنده ، ايه ر اغز-گۈزۈني
مَلْكامدا وئر اونون اۈرۈني
دعوالارين شوخلويغان قاتالار
اتي يئيۇب ، باشي آتيب ، ياتالار

(۶۳)

فضه خانم خشگناين گوليدي
اميرحيا عمقزينون قوليدي
رُخساره آرتيستيدي ، سۈگوليدي
سید حسين ، مير صالح يانسيلار
اميرجعفر غيرتلي دير ، قان سالار

(۶۴)

سحر تزدن ناخيرچيلار گلردي
قويون-قوزي دام باجادا ملردي
عمە جانيم كۈرپه لرين بلردي
تنديرلرين قۇزاردي تۈسيسي
چۇركلرين گۈزل ايبي ، ايسيبي

(۶۵)

گۈيرچينلر دسته فالخيب ، اوچالار
گۈن ساچاندا ، قيزيل پرده اچالار
قيزيل پرده آچيب ، ييغيب ، قاچالار
گۈن اوچاليپ ، آرتارداغين جلالي

طبیعتین جوانلار جملی

(۶۶)

حیدر بابا ، قارلی داغلار آشاندا
گنجه کروان یولون آزیب ، چاشاندا
من هارداسام ، تهراندا یا کاشاندا
اوزاقلاردان گوزوم سئچر اونلاری
خیال گلیب ، آشیب ، گنچر اونلاری

(۶۷)

بیر چیخئیدیم دام قیه نین داشینا
بیر باخئیدیم گنچمیشینه ، یاشینا
بیر گورئیدیم نه لر کلمیش باشینا
منده اونون قارلاریلان آغلاردیم
قیش دوندوران اورکلری داغلاردیم

(۶۸)

حیدر بابا ، گول غنچه سی خنداندا
آمما حئیف ، اورک غذاسی قاندا
زندگانلیق بیر قارانلیق زینداندا
بو زیندانین درچه سین آچان یوخ
بو دارلیقدان بیرقورتولوب ، قاچان یوخ

(۶۹)

حیدر بابا گویلر بوتون دوماندا
گونلریمیز بیر-بیریندن یاماندا
بیر-بیروزدن ایریلما یون ، آماندا
یاخشیلیغی الیمیزدن آلیبار
یاخشی بیزی یامان گونه سالیبار

(۷۰)

بیر سؤروشون بو قارقینمیش فلکدن
نه ایستیور بو قوردوغی کلکدن ؟
دینه گنجیرت اولدوزلاری الکن
قوی توكولسون ، بو یئر اوزی داغیلین
بو شیطانلیق قورقوسی بیر ییغیلین

(۷۱)

بىر اوچئىدىم بو چىرىپىنان يىلىنن
باغلاشئىدىم داغدان آشان سئلىنن
آغلاشئىدىم اوزاق دۇشَن ائلىنن
بىر گۇرئىدىم آيرىلىغى كىم سالىدى
اۈلكە مېزدە كىم قىرىلدى ، كىم قالدى

(۷۲)

من سنون تك داغا سالىم نَفسي
سندە قئىتر ، گۈيلرە سال بوسسي
بايقوشوندا دار اولماسين قفسي
بوردا بىر شئر داردا قالىب ، باغىرير
مروت سيز انسانلاري چاغىرير

(۷۳)

حيدربابا ، غيرت قانون قايناركن
قره قوشلار سنن قۇپوپ ، قالخاركن
اۈ سىلدىرىم داشلارينان اۈيناركن
قۇزان ، منىم ھمتىمي اۈردا گۇر
اوردان آيىل ، قامتىمي داردا گۇر

(۷۴)

حيدربابا . گنجه دورنا گنچندە
كۇراۈغلونون گۇزي قارا سئچندە
قىر آتيني مينيب ، كسيب ، بيچندە
مندە بوردان تئز مطلبه چاتمارام
ايوز گليب ، چاتمىونجان ياتمارام

(۷۵)

حيدربابا ، مرد اۈغوللار دۇغگينان
نامردلرين بورونلارين اۈغگينان
گدىكلردە قوردلاري توت ، بۇغگينان
قۇي قوزولار آيين-شايين اۈتلاسين
قۇيونلارون قويروقلارين قاتلاسين

(۷۶)

حيدربابا ، سنون گۇيلون شاد اولسون
دۇنيا واركن ، آغزون دۇلي داد اولسون
سنن گنچن تانىش اولسون ، ياد اولسون

دینه منیم شاعر اۇغلوم شہریار
بیر عمر دۇر غم اۇستوئنه غم قالار

Hail to Haydar-Baba

Mahammad Huseyn Shahryar

Translated by Professor, Dr. Gholam-Reza Sabri-Tabrizi
University of Edinburgh and University of Baku
London, February 29, 2002.

Translator's Note

In July 2001 Professor Ali Minai and I met in Malmo. We had a fruitful talk about Azerbaijan's culture and scholars such as Professor Zia Bunyadov. During our conversation, I mentioned that I had translated part of Haydar-Baba of Shahryar into English. He asked me to read those lines in English for him. Impressed by my translation, he asked me to translate the whole 76 five-line poems of Haydar-Baba into English.

I acceded to Professor Minai's request and undertook the translation. Although it took longer than expected due to my teaching duties at Baku Universities, I finished it on 19th February 2002. When I telephoned Professor Minai with my good news, his daughter told me that her father had suddenly passed away. I regret that he could not live to see my translation.

Finally I must add that my translation is a free translation as Professor Minai requested. I have however tried to convey the sense and feeling of Haydar-Baba.

Hail to Haydar-Baba

1-
Haydar-Baba when it thunders,
Floods rush down
Girls stand back and watch,

I hail your glory and your people,
May you remember our names too.

2-
When your partridges take flight,
When the rabbits hop out of the bushes,
When your gardens have burst into blossoms,

May you remember our name too,
And make our depressed hearts happy.

3-
When Nowruz gales uproot garden shelters!
And Nowruz flowers and snow drops blossom!

When the clouds wring out their clothes!

Greetings to those who remember us,
Let our sighs turn into mountains.

4-

Haydar-Baba may the sun warm your back,
Make your smiles and your springs shed tears,
Your children collect a bunch of flowers,

Send it with the coming wind towards us,
Perhaps my sleeping fortune would awaken!

5-

Haydar-Baba may you be fortunate!
Be surrounded with springs and orchards!
May you live long after us!

The world is paved with events, deaths and losses!
This world has long been childless and an orphan!

6-

Haydar-Baba my way differed from yours,
Life passed, I could not come until late!
I could not learn what happened to your beautiful ones,

Did not know there were perilous paths,
Losses, separations and death.

7-

Haydar-Baba good sons are faithful,
Life passes, regrets are wasteful,
Disloyal sons won't live long,

Believe me we have never forgotten you,
Forgive us if we failed to see you.

8-

Haydar-Baba when Mirazhdar calls for pilgrimage,
And the village is filled with busy noise,
While Ashig Rustam played his saz,

Do you remember how with such enthusiasm we used to run?
Flapping like winged birds to fly?

9-

Ashig apples from Shangulava village,
Staying there as a guest now and then,
Throwing stones at the apple and quince trees,

All have stayed in my memory like sweet dreams!
Have left traces in my soul and whole being!

10-
Haydar-Baba the geese of Guri lake,
The musical melody of the wind at twisted highways,
The summer and autumn seasons of the village,

Are like moving pictures in front of my eyes!
I sit and watch them within myself!

11-
Haydar-Baba, Garachiman's Road,
The sound of pilgrims' reciting,
May all the troubles of Karbala pilgrimers

Fall in the eyes of the greedy ones,
We are misled by the lies of 'civilization'!

12-
Haydar-Baba, Satan has misled us!
Has dug love out of our hearts,
Has dictated to us the fate of dark days!
Has turned the people against each other!
Friendship is drowned in blood!

13-
Blood is not shed if one sees another's woe!
He who is human never carries a dagger!
Alas, ignorance is a blinding trap!
Our paradise is replaced with hell!
Our happy days are turning mournful!

14-
When autumn leaves fall,
And clouds hover over our village,
Skeykh-al-islam calling for prayer with pleasant voice,

His spiritual words dropped on hearts,
Even the trees bow to his prayer!

15-
May the Dashli-bulakh spring not be filled with gravel!
May its orchards not fade away!
May not passersby on horses ever be thirsty there!
Convey good luck to the running spring,
While watching horizons with sleepy eyes!

16-

Haydar-Baba, at your mountain slope,
The partridge sings, followed by its mate.
The white, grey and black lambs roam.

I wish to wander across the mountain and valleys,
Singing 'o shephard return the flock'!

17-

Haydar-Baba, through the watery ground,
Spring water pours from the meadow's eye,
Lilies swim on the water!

Pretty birds fly over there
Taking time to drink the spring water.

18-

The farm-hands at harvest time,
With scythes comb the wheat like hair,
The hunters seek out quail.

The farm-hands drink their yoghurt,
And after a short nap, return to work.

19-

Haydar-Baba, as the sun sets over the village,
And the children have their dinner,
When the moon appears from behind the clouds,

Tell them stories from us too,
Put a lot of thoughts into our stories!

20-

When granny used to tell us tales,
And the wind used to slam windows and doors,
When wolves used to gobble baby goats,

I still wish to return to childhood.
Once again burst into blossom, and fade away again.

21-

I long to have my auntie's bread, butter and honey,
Get up and put on my overcoat,
And collect gums from the garden trees,

I long for those sweet days!
When I used to ride my wooden horse!

22-

Haji-khala used to wash clothes in the river,
Mamad-Sadig used to repair his roof,
We never realized there were mountains, stones or walls,

We used to jump around everywhere!
How we used to live without care!

23-
When Sheykh-alislam used to call his prayer,
Mashadi Rahim put on his cloak
Mashadi Ajli used to have meat-stew,

We were happy to have food and weddings,
It did not matter, what happens happens.

24-
Malik-Niyaz while galloping, used to suddenly stop'
Take his Varandil gun and shoot at his desired target,
Like falcon hitting their mountain prey.

The girls used to open their windows wide,
What a beautiful scene at the windows!

25-
Haydar-Baba when there is a wedding in the village,
The brides give henna and lamp wicks to their guests as gifts,
And the bridegrooms throw apples from the roof,

I still have my eyes on those girls,
And have my story to be told by singers.

26-
Haydar-Baba, your spring's watercress,
The plantations'cucumber and water-melon,
The hawker's chewing gum and white rock-candy,

Still I remembe its taste in my mouth!
It reminds me of my lost gone- by days.

27-
It was Nowruz, the night bird was singing,
The engaged girl, knitted socks for her man,
Everyone dropped his scarf through a hole,

What a nice tradition was scarf- dropping!
And tying Nowruz gifts to the engaged man's scarf!

28-
I wanted a scarf too, crying for it in our house,

I got a scarf and wrapped it round my waist,
Ran to Gulam's house and threw in my scarf,

Aunty Fatma tied socks on it for me ,
And remembering my khan nana, shed tears!

29-

Haydar-Baba, Mirza Mamadin's orchard,
And the orchards' sweet-sour plums,
The brides' dowry and decorations on the shelves,

Line up in front of my eyes!
Appear along my other memories!

30-

At Nowruz,they prepare red clay,
And model shapes to decorate rooms,
And put bowls, plates and lights on the shelves,

The bride's henna tinted nails,
Cheer up her mother and mother- in-law.

31-

Baki-traders' story of adventures and papers,
The cows' milk and cream,
The wednesday's walnuts and raisins before Nowruz,

The girls jump over fire and water and say:
O wednesday make my fortune as clear as glass!

32-

We used to colour eggs beautifully,
Hit eggs against each other and ate the broken ones,
Did we, ever once, become tired?

Ali used to give me green coloured Ashig!
Reza used to pick flowers for me!

33-

Nowruz-Ali, used to thresh the wheat,
Now and then stopped and shovelled the husks,

Then you see a donkey suddenly stopped,
Looking at the mountain, pricked up its ears!

34-

At evening, as the herd returned to the village,
We used to pull away the young ones and hold on to them,
When the herd passed and reached the village,

We used to mount bare-back on the animals and ride,
And dealt with any objections.

35-

At spring night, waterfall is heard in the river,
The rocks roaring down with the flood,
The wolf's eyes shine in darkness,

Suddenly you hear the dogs start barking at a wolf,
And you see it climb over the hill and disappear.

36-

In winter nights, the room next to the stables,
Is used as a sitting and bedroom by the villagers,
Wood burns bright in the stove.

Offered walnuts, dates and dried fruits,
The village is filled with the sound of talking and laughing.

37-

Cousin Shuja's gift from Baku,
His setting up the Samovar and chatting on the roof,
I remember his tall and handsome appearance.

His death turned his wedding into mourning,
The fortune mirror of Nana-Giz became blurred.

38-

Haydar-Baba, the eyes of Nana-Giz,
Rakhshanda's very sweet words,
I wrote in Turkish so they can read,

They ought to know that man passes, only name remains,
Only a taste remains from good and bad.

39-

Before spring the sun is far off,
The village children loved playing snow-ball,
The snow shoveller shovels snow from the roofs,

As if my soul is still there
Like a partridge fallen down and remained in the snow.

40-

When Granny stretched out her spinning wheel,
And the sun spun its cotton in the cloud,
When the aged wolf lost its teeth.

The herd rose and leaped over the other road,
The milk bowls overflowed with milk.

41-
Khajja-Sultan showed her anger
Mulla-Bagir quickly went silent,
The bread oven was on and smoke filled the house,

Our tea-pot boiled on the stove,
Roasting wheat jumped up and down on the baking tin,

42-
We cleared the plantation and brought back the harvest,
Filled the house, shelves, boxes and wooden trays,
We cooked the marrow in the oven,

We ate the marrow and broke open its seeds,
Almost burst by eating too much,

43-
When the pear-seller arrived from Varzighan,
The children's noise filled the village,
Hearing the news the other side of the village,

We ran quickly and made a jubilant noise,
We exchanged wheat for pears.

44-
At night we went to the river with Mirza Tagi,
I looked at the drowned moon in the water!
Suddenly we saw light in the otherside orchard,

We thought it was a wolf, quickly ran
And did not realize when we climbed over the wall.

45-
Haydar-Baba, your trees became taller,
Alas your youth became old!
Your rich men became thin and poor!

The sun disappeared, its shades lost, darkness fell
The wolf's eyes shined in the darkness!

46-
I have heard that Allah's light is lit,
Your mosque's spring is running again,
The village people have become comfortable,

May Mansur- khan be healthy,

May Allah be his support,whereever is he!

47-

Haydar-Baba,does Mulla Ibrahim still live or not?
Does he still open his school for the children or not?
Does he shut his school at harvest time or not?

Convey my greeting to the teacher.
Convey with special respect and words.

48-

'Khajja- Sultan's aunty has gone to Tabriz',
But let alone Tabriz, she cannot even come to our house.
Children get up and let us go to our own home;

Our headman died and our livelihood ended
Those who are like sheep,will be milked by others.

49-

Haydar-Baba, the world is a false one,
It has remained so from Solomen and Noah.
It has given birth to its sons, and put them in trouble.

It has taken away what has given to anyone,
From Plato remained only one name.

50-

Haydar-Baba, friends and comrades turned away,
Left me one by one in a deserted place and returned,
My springs and lights died down.

The sun set and the night fell at a critical place,
The world became like the ruins of Damascus for me.

51-

The night that I went to Gipchagh with my cousin,
When the moon rose, the horse began prancing round,
We climbed from one mountain to another,

Mash-Mami khan rode his blue-black horse
Pulled free his rifle and fired off a shot.

52-

Haydar-Baba the valley of Gara-Gol,
Khoshkanab's road, twists and turns;
There the grey partridge raises her chicks,

From here we go to our village
Let us return to the story of our village.

53-

who has put Khokanab in this position?
Among the sayyids who lives and who doesn't?
Who has brought Amir-Gafar's house?

Does the spring still run and fill the pool?
Or is it dried up and the orchards withered away?

54-

A-mir-Gafar was the Sayyid's leader,
His blocking of the shahs as they made their way was amazing.
He was sweet towards good men, but bitter to bad ones.

He trembled for the right of victims,
And stood against oppressors like a sword.

55-

Uncle Mir-Mustafa was a tall grand father;
Handsome and bearded, he looked like an older Tolstoy.
He could turn a mourning party to a wedding one.

He upheld the honour of Khoshkanab.
He embellished the appearance of mosques and gatherings.

56-

Majd-alsadat laughed like orchards,
Her voice was like cloudy mountains,
Words melted in her mouth like cream;

She had an open face and deep understanding,
Her green eyes shone with a bright light.

57-

My father kept an open table,
Helping the people was his job,
He was the last of the good ones.

After him every thing changed,
The lights of affection went out.

58-

Mir-Saleh's over-the -top acting,
Mir-Aziz's passionate participation in religious ceremonies,
Mir-Mamad's sudden temper and cooling down,

These are all like past events and stories,
That have gone away, lost, dispursed.

59-

Mir-Abdul's dying his eyebrows,
The dye dropping from sides of his eyebrows,
His standing on tip-toe to peer over the walls and houses,

These are like childhood tales of Shah-Abbas,
I well remember the pleasant days of Khoshkanab.

60-

Aunty Sitara baked lavash,
Mir-Gadir snatched one from her,
Bolted away like a foal and ate,

It was funny the way he snatched the lavash
And my aunty's reaction.

61-

Haydar-Baba, what is A-mir-Haydar doing?
Surely his Samovar must still be on the boil?
He must be old and has lost his teeth

His ears hardly hear and his eyes have sunk in his eyebrows,
Poor aunty, it must make her sad!

62-

Khanum aunty used to pull a face,
When she heard Mir-Abdul speaking ,
And swear that 'Azrael take him'

They mixed their quarrel with jokes,
Had their dinner and went to bed afterwards.

63-

Fizia Khanum was the flower of Khokanab,
A-Mir -Yahya was the cousin's favourite,
Rukhsara was like an actress and popular,

Sayyid -Hussein makes fun of Mir-Saleh,
A-Mir- Jafar becomes upset and starts quarrelling.

64-

Early morning the shephards came,
Collected lambs and sheep from the houses,
While aunty tended her babies,

The smoke rose from the bread ovens,
With the sweet smell of hot bread.

65-

The pigeons soar up together
At sunrise they spread a golden curtain in sky!
Then collect the golden curtain and fly away

The sun rises higher and enhances the glory of the mountain
The face of nature becomes younger.

66-
Haydar-Baba, when you were snow-clad,
Caravans passed over you at nights,
Whether I am in Tehran or Kashan

I still can see them in the distance
My imagination covers all the ground.

67-
I wish I could climb again on your rocks
And look at the past and bygone ages,
See again what has happened to you!

I melt your snow with my tears,
And warm up winter-stricken hearts.

68-
Haydar-Baba, flowers have withered in the bud
Alas blood is the food of the heart
Life is a dark prison,

No one opens the shutter of this prison!
To let us be free and escape from this prison!!

69-
Haydar-Baba, the skies are cloudy and misty
Our days are worse than before,
Take care lest we be separated one from another!

Goodness is taken away from us!
We are left in a desolate position!

70-
Ask this cursed universe
What does it want from this chaos it has created?
Tell the universe to set the stars free

Let the earth turn up side down
And this Satanic system be removed.

71-
I wish to fly with the blowing wind,

Race the water running from the mountain,
And shed tears for my deserted people,

Discover who created this division between us!
And who has passed away and who remain!

72-

Like you I shout my words to the mountains;
You send this message to the skies;
You cannot even shut an owl in a cage;

Here is a lion, roaming from its prison cage,
Calling on insensitive human beings!

73-

Haydar-Baba, when your sense of honour is roused,
When the 'black clouds' leave you alone and fly away,
And rise from your rocks like a sheet of rain,

Get up and see my honour over there
Look down and see my suppressed being!

74-

Haydar-Baba, when geese fly over at night,
Kor-oghli's eyes recognize dark shadow,
Mounts on his horse, Girat, and gallops away,

Here I can not achieve my purpose so quickly!
I can not sleep unless Eyvaz returns safely!

75-

Haydar-Baba, give birth to brave sons,
Break the necks of the wicked,
Trap the wolves at the high way,

Let the herd freely graze in the open,
The sheep become fat!

76-

Haydar-Baba, may you always be cheerful!
Your mouth enjoy good fare!
Your table be open to both friends and strangers,

Tell the world that my poet son Shahryar!
Has sorrow piled upon sorrow in all his days!

xxxxxxxxxxxxx

Translated by Professor, Dr. Gholam-Reza Sabri-Tabrizi

University of Edinburgh and University of Baku
London, February 29,2002.

Address: 15 Newton Court,
Kensington Church Street,
London W8 4BD.

سلام بر حیدر بابا

ربا نام کوهی در زادگاه استاد محمد حسین بهجتی تبریزی ملقب به شهریار است. منظومه «حیدر بابایه سلام» نخستین بار در سال ۱۳۳۲ منتشر شد و از آن زمان تا کنون به زبانهای مختلفی ترجمه شده است. لیکن ترجمه بی بدیل آن به شعر منظوم فارسی توسط دکتر بهروز ثروتیان شاهکاری ماندگار است. مترجم در توضیح هدف خود از انجام این کار بسیار دشوار می گوید: «زیبایی یک شعر در وزن و آهنگ کلمات همنشین در یک بیت و هماهنگی آواها از نظر نرمی و درشتی و حتی برداشت و فروداشت حرکات نهاده شده که ذوق و استعداد هنرمند آنها را به هم دوخته، است تا خواست دل او را به صورتی مؤثر و دل انگیز بیان کند. از همین روست که هر گونه تغییر در صورت شعر زیبایی و دلربایی آن را پریشان می سازد بی آنکه شاید به شکل خیالی یا معنی آن لطمه ای بزند.» با این حال مترجم معتقد است که هیچ ترجمه ای قادر به انتقال کامل بار احساسی و معنوی موجود در این اثر نیست.

منتقدان در توجیه ترجمه زیبای ایشان این مثل فرانسوی را متذکر شده اند که: ترجمه به زن می ماند اگر وفادار باشد زیبا نیست و اگر زیبا باشد وفادار نیست.

حیدر بابا سندی زنده است، و پرده ای رنگین و برجسته از زندگی در روستا را نشان می دهد. مضمون اغلب بندهای آن شایسته ترسیم و نقاشی است. زیرا از طبیعت جاندار سرچشمه می گیرد. قلب پاک و انسان دوست شهریار بر صحنه ها نور می ریزد و خوانندگان شعرش را به گذشت های دور می برد. نیمی از این منظومه نامنامه و یادواره است که شاعر در آن از خویشان و آشنایان و مردم زادگاه خود و حتی چشمه ها و زمینها و صخره های اطراف خشکتاب نام می برد و هر یک را در شعر خود جاودانگی می بخشد.

(۱)

حیدر بابا چو ابر شَخْد ، غَرْد آسمان
سیلابهای تَند و خروشان شود روان
صف بسته دختران به تماشایش آن زمان
بر شوکت و تبار تو بادا سلام من
گاهی رَوْد مگر به زبان تو نام من

(۲)

حیدر بابا چو کبکِ تو پَرْد ز روی خاک
خرگوشِ زیر بوته گُریزد هراسناک
باغت به گُل نشسته و گُل کرده جامه چاک
ممکن اگر شود ز من خسته یاد کن
دلهای غم گرفته ، بدان یاد شاد کن

(۳)

چون چارتاق را فکند باد نوبهار

نوروز گُلي و قارچيچگي گردد آشکار
بفشارد ابر پيرهن خود به مرغزار
از ما هر آنکه ياد کند بي گزند باد
گو : درد ما چو کوه بزرگ و بلند باد

(۴)

حيدر بابا چو داغ کند پشتت آفتاب
رخسار تو بخندد و جوشد ز چشمه آب
يک دسته گل بيند براي من خراب
بسيار باد را که بيارد به کوي من
باشد که بخت روي نمايد به سوي من

(۵)

حيدر بابا ، هميشه سر تو بلند باد
از باغ و چشمه دامن تو فرّه مند باد
از بعد ما وجود تو دور از گزند باد
دنيا همه قضا و قدر ، مرگ و مير شد
اين زال کي ز گشتن فرزند سير شد ؟

(۶)

حيدر بابا ، ز راه تو کج گشت راه من
عمرم گذشت و ماند به سويت نگاه من
ديگر خبر نشد که چه شد زادگاه من
هيچم نظر بر اين ره پر پريچ و خم نبود
هيچم خبر ز مرگ و ز هجران و غم نبود

(۷)

بر حقّ مردم است جوانمرد را نظر
جاي فسوس نيست که عمر است در گذر
نامردّ مرد ، عمر به سر مي برد مگر !
در مهر و در وفا ، به خدا ، جاودانه ايم
ما را حلال کن ، که غريب آشيانه ايم

(۸)

ميرآذر آن زمان که زند بانگ دلنشين
شور افکند به دهکده ، هنگامه در زمين
از بهر ساز رستم عاشق بيا بين
بي اختيار سوي نواها دويدنم

چون مرغ پرگشاده بدانجا رسیدنم

(۹)

در سرزمینِ سنگل آوا ، سیبِ عاشقان
رفتن بدان بهشت و شدن میهمانِ آن
با سنگ ، سیب و په زدن و ، خوردن آنچنان !
در خاطرم چو خواب خوشی ماندگار شد
روحم همیشه بارور از آن دیار شد

(۱۰)

حیدربابا ، قُوری گؤل و پروازِ غازها
در سینه ات به گردنه ها سوزِ سازها
پاییزِ تو ، بهارِ تو ، در دشتِ نازها
چون پرده ای به چشمِ دلم نقش بسته است
وین شهریارِ تُست که تنها نشسته است

(۱۱)

حیدربابا ، زجاده شهر قراچمن
چاووش بانگ می زند آیند مرد و زن
ریزد ز زائرانِ حَرَم درد جان و تن
بر چشمِ این گداصفتانِ دروغگو
نفرین بر این تمدنِ بی چشم و آبرو

(۱۲)

شیطان زده است است گول و زِ ده دور گشته ایم
کنده است مهر را ز دل و کور گشته ایم
زین سرنوشتِ تیره چه بی نور گشته ایم
این خلق را به جان هم انداخته است دیو
خود صلح را نشسته به خون ساخته است دیو

(۱۳)

هرکس نظر به اشک کند شَر نمی کند
انسان هوس به بستن خنجر نمی کند
بس کوردل که حرف تو باور نمی کند
فردا یقین بهشت ، جهنم شود به ما
ذیحجه ناگزیر ، محرم شود به ما

(۱۴)

هنگام برگ ریز خزان باد می وزید
از سوی کوه بر سر ده ابر می خزید
با صوت خوش چو شیخ مناجات می کشید
دلها به لرزه از اثر آن صلاهی حق
خم می شدند جمله درختان برای حق

(۱۵)

داشلی بولاخ مباد پُر از سنگ و خاک و خَس
پژمرده هم مباد گل و غنچه یک نفس
از چشمه سار او نرود تشنه هیچ کس
ای چشمه ، خوش به حال تو کانجا روان شدی
چشمی خُمار بر افق آسمان شدی

(۱۶)

حیدربابا ، ز صخره و سنگت به کوهسار
کیکت به نغمه ، وز پی او جوجه رهسپار
از برّه سفید و سیه ، گله بی شمار
ای کاش گام می زدم آن کوه و درّه را
می خواندم آن ترانه « چوپان و برّه » را

(۱۷)

در پهندهشت سُولی پیر ، آن رشک آفتاب
جوشنده چشمه ها ز چمنها ، به پیچ و تاب
بولاغ اوتی شناور سرسبز روی آب
زیبا پرندگان چون از آن دشت بگذرند
خلوت کنند و آب بنوشند و بر پرند

(۱۸)

وقتِ درو ، به سنبله چین داسها نگر
گویی به زلف شانه زند شانه ها مگر
در کشتزار از پی مرغان ، شکارگر
دوغ است و نان خشک ، غذای دروگران
خوابی سبک ، دوباره همان کار بی کران

(۱۹)

حیدربابا ، چو غرصة خورشید شد نهان
خوردند شام خود که بخوابند کودکان
وز پشتِ ابر غمزه کند ماه آسمان

از غصّه هاي بي حدّ ما قصّه ساز کن
چشمان خفته را تو بدان غصّه باز کن

(۲۰)

قاري ننه چو قصّه شب ساز ميکند
کولاک ضربه اي زده ، در باز مي کند
با گرگ ، شنگلي سخن آغاز مي کند
اي کاش بازگشته به دامن کودکي
یک گل شکفتي به گلستان کودکي

(۲۱)

آن لقمه هاي نوشِ عسل پيش عمّه جان
خوردن همان و جامه به تن کردنم همان
در باغ رفته شعرِ مَتل خواندن آنچنان !
آن روزهاي نازِ خودم را کشيدنم !
چو بي سوار گشته به هر سو دويدنم !

(۲۲)

هّچي خاله به رود کنار است جامه شوي
مَمّد صادق به کاهگلِ بام ، کرده روي
ما هم دوان ز بام و ز ديوار ، کو به کوي
بازي کنان ز کوچه سرازير مي شديم
ما بي غمان ز کوچه مگر سير مي شديم !

(۲۳)

آن شيخ و آن اذان و مناجات گفتنش
مشدي رحيم و دست يه لبّاده بردنش
حاجي علي و ديزي و آن سير خوردنش
بوديم بر عروسي و خيرات جمله شاد
ما را چه غم ز شادي و غم ! هر چه باد باد !

(۲۴)

اسبِ مَلکِ نياز و وَرْتَدِيل در شکار
کج تازيانه مي زد و مي تاخت آن سوار
دبدي گرفته گردنه ها را عَقاب وار
وه ، دختران چه منظره ها ساز کرده اند !
بر کوره راه پنجره ها باز کرده اند !

(۲۵)

حیدربابا ، به جشن عروسی در آن دیار
زنها حنا - فتیله فروشند بار بار
داماد سیب سرخ زند پیش پای یار
مانده به راه دخترکان تو چشم من
در ساز عاشقان تو دارم بسی سخن

(۲۶)

از عطر پونه ها به لب چشمه سارها
از هندوانه ، خربزه ، در کشتزارها
از سقز و نبات و از این گونه بارها
مانده است طعم در دهنم با چنان اثر
کز روزهای گمشده ام می دهد خبر

(۲۷)

نوروز بود و مرغ شباویز در سرود
جوراب یار بافته در دست یار بود
آویخته ز روزنه ها شالها فرود
این رسم شال و روزنه خود رسم محشری است !
عیدی به شال نامزدان چیز دیگری است !

(۲۸)

با گریه خواستم که همان شب روم به بام
شالی گرفته بستم و رفتم به وقت شام
آویخته ز روزنه خانه غلام
جوراب بست و دیدمش آن شب ز روزنه
بگریست خاله فاطمه با یاد خان ننه

(۲۹)

در باغهای میرزا محمد ز شاخسار
آلوجه های سبز و ترش ، همچو گوشوار
وان چیدنی به تاقچه ها اندر آن دیار
صف بسته اند و بر رف چشمم نشسته اند
صفها به خط خاطره ام خیمه بسته اند

(۳۰)

نوروز را سرشتن گلهای چون طلا
با نقش آن طلا در و دیوار در جلا

هر چیدنی به تاچه ها دور از او بلا
رنگ حنا و فندقه دست دختران
دلها ر بوده از همه کس ، خاصه مادران

(۳۱)

با پیک بادکوبه رسد نامه و خبر
زاینند گاوها و پر از شیر ، بام و در
آجیل چارشنبه ز هر گونه خشک و تر
آتش کنند روشن و من شرح داستان
خود با زبان ترکی شیرین کنم بیان :
قیزلار دییه ر : « آتیل ماتیل چرشنبه
آینا تکین بختیم آجیل چرشنبه »

(۳۲)

با تخم مرغ های گلی رنگ پرنگار
با کودکان دهکده می باختم قمار
ما در قمار و مادر ما هم در انتظار
من داشتم بسی گل وقاب قمارها
از دوستان علی و رضا یادگارا

(۳۳)

نوروز علی و کوفتن خرمن جوش
پوشال جمع کردنش و رفتن از نوش
از دوردستها سگ چوپان و عوعوش
دیدي که ایستاده الاغ از صدای سگ
با گوش تیز کرده برای بالای سگ

(۳۴)

وقت غروب و آمدن گله دواب
در بند ماست گره خرها به پیچ و تاب
گله رسیده در ده و رفته است آفتاب
بر پشت کره ، کره سواران ده نگر
جز گریه چیست حاصل این کار ؟ به نگر

(۳۵)

شبه خروشد آب بهاران به رودبار
در سیل سنگ غرد و غلتد ز کوهسار
چشمان گرگ برق زند در شبان تار

سگها شنیده بویِ وي و زوزه مي کشند
گرگان گریخته ، به زمین پوزه مي کشند

(۳۶)

بر اهل ده شبان زمستان بهانه اي است
وان کلبه طویلۀ خودش گرمخانه اي است
در رقصِ شعله ، گرم شدن خود فسانه اي است
سنجد میان شبچره با مغز گردکان
صحبت چو گرم شد برود تا به آسمان

(۳۷)

آمد ز بادکوبه پسرخاله ام شُجا
با قامتي کشیده و با صحبتي رسا
در بام شد سماور سوقاتیش به پا
از بختِ بد عروسي او شد عزاي او
آيينه ماند و نامزد و هاي هاي او

(۳۸)

چشمان ننه قیز به مثل آهوي خُتن
رخشنده را سخن چو شکر بود در دهن
ترکي سروده ام که بدانند ایلِ من
این عمر رفتني است ولي نام ماندگار
تنها ز نیک و بد مزه در کام ماندگار

(۳۹)

پیش از بهار تا به زمین تابد آفتاب
با کودکان گلوله برفي است در حساب
پاروگران به سُرُسره کوه در شتاب
گویی که روحم آمده آنجا ز راه دور
چون کبک ، برفگیر شده مانده در حضور

(۴۰)

رنگین کمان ، کلافِ رَسَنهاي پیرزن
خورشید ، روي ابر دهد تاب آن رسن
دندان گرگ پیر چو افتاده از دهن
از کوره راه گله سرازیر مي شود
لبریز دیگ و بادیه از شیر مي شود

(۴۱)

دندانِ خشم عمّه خدیجه به هم فشرد
کز کرد مَلا باقر و در جای خود فُسرده
روشن تنور و ، دود جهان را به کام بُرد
قوری به روی سیخ تنور آمده به جوش
در توی ساج ، گندم بوداده در خروش

(۴۲)

جالیز را به هم زده در خانه برده ایم
در خانه ها به تخته - طبقها سپرده ایم
از میوه های پخته و ناپخته خورده ایم
تخم کدوی تنبل و حلوایی و لبو
خوردن چنانکه پاره شود خُمره و سبو

(۴۳)

از ورزغان رسیده گلایی فروش ده
از بهر اوست این همه جوش و خروش ده
دنیای دیگری است خرید و فروش ده
ما هم شنیده سویی سبدها دویده ایم
گندم بداده ایم و گلایی خریده ایم

(۴۴)

مهتاب بود و با تقی آن شب کنار رود
من محو ماه و ماه در آن آب غرق بود
زان سویی رود ، نور درخشید و هر دو زود
گفتیم آی گرگ ! و دویدیم سویی ده
چون مرغ ترس خورده پریدیم تویی ده

(۴۵)

حیدر بابا ، درخت تو شد سبز و سربلند
لیک آن همه جوان تو شد پیر و دردمند
گشتند برّه های فریه تو لاغر و نژند
خورشید رفت و سایه بگسترد در جهان
چشمانِ گرگها بدرخشید آن زمان

(۴۶)

گویند روشن است چراغ خدای ده
دایر شده است چشمه مسجد برای ده

راحت شده است کودک و اهل سرای ده
منصور خان همیشه توانمند و شاد باد!
در سایه عنایت حق زنده یاد باد!

(۴۷)

حیدربابا ، بگویی که ملای ده کجاست ؟
آن مکتب مقدس بر پایِ ده کجاست ؟
آن رفتنش به خرمن و غوغایِ ده کجاست ؟
از من به آن آخوند گرامی سلام باد !
عرض ارادت و ادبم در کلام باد !

(۴۸)

تبریز بوده عمّه و سرگرم کار خویش
ما بی خبر ز عمّه و ایل و تبار خویش
برخیز شهریار و برو در دیار خویش
بابا بمرد و خانه ما هم خراب شد
هر گوسفندِ گم شده ، شیرش برآب شد

(۴۹)

دنیا همه دروغ و فسون و فسانه شد
کشتی عمر نوح و سلیمان روانه شد
ناکام ماند هر که در این آشیانه شد
بر هر که هر چه داده از او ستانده است
نامی تهی برای فلاطون بمانده است

(۵۰)

حیدربابا ، گروه رفیقان و دوستان
برگشته یک یک از من و رفتند بی نشان
مرد آن چراغ و چشمه بخشکید همچنان
خورشید رفت روی جهان را گرفت غم
دنیا مرا خرابه شام است دم به دم

(۵۱)

قیچاقِ رفتم آن شب من با پسر عمو
اسبان به رقص و ماه درآمد ز روبرو
خوش بود ماهتاب در آن گشتِ کو به کو
اسب کبودِ مش ممی خان رقص جنگ کرد
غوغا به کوه و درّه صدایِ تفنگ کرد

(۵۲)

در درّه قَره کَوُل و در راه خشگناب
در صخره ها و کبک گذاران و بند آب
کبکانِ خالدار زری کرده جایی خواب
زانجا چو بگذرید زمینهای خاک ماست
این قصه ها برای همان خاک پاک ماست

(۵۳)

امروز خشگناب چرا شد چنین خراب ؟
با من بگو : که مانده ز سادات خشگناب ؟
امیر غفار کو ؟ کجا هست آن جناب ؟
آن برکه باز پر شده از آب چشمه سار ؟
یا خشک گشته چشمه و پژمرده کشتزار ؟

(۵۴)

امیرغفار سرورِ سادات دهر بود
در عرصه شکار شهان نیک بهر بود
با مرد شهید بود و به نامرد زهر بود
لرزان برای حق ستمدیدگان چو بید
چون تیغ بود و دست ستمکار می برید

(۵۵)

میر مصطفی و قامت و قد کشیده اش
آن ریش و هیکل چو تولستوی رسیده اش
شکر زلب بریزد و شادی ز دیده اش
او آبرو عزت آن خشگناب بود
در مسجد و مجالس ما آفتاب بود

(۵۶)

مجدالسادات خنده خوش می زند چو باغ
چون ابر کوهسار بگرد به باغ و راغ
حرفش زلال و روشن چون روغن چراغ
با جبهت گشاده ، خردمند دیه بود
چشمان سبز او به زمرد شبیه بود

(۵۷)

آن سفره های باز پدر یاد کردنی است

آن یاریش به ایل من انشا کردنی است
روحش به یاد نیکی او شاد کردنی است
وارونه گشت بعدِ پدر کار روزگار
خاموش شد چراغِ محبت در این دیار

(۵۸)

بشنو ز میرصالح و دیوانه بازی
سید عزیز و شاخسی و سرفرازی
میرممد و نشستن و آن صحنه سازی
امروز گفتنم همه افسانه است و لاف
بگذشت و رفت و گم شد و نابود ، بی گزاف

(۵۹)

بشنو ز میر عبدل و آن وسمه بستنش
تا کُنج لب سیاهی وسمه گسستنش
از بام و در نگاهش و رعنا نشستنش
شاه عباسین دُوربُئی ، یادش بخیر !
خشگنابین خوش گوئی ، یادش بخیر !

(۶۰)

عمّه ستاره نازک را بسته در تنور
هر دم رُبوده قادر از آنها یکی به روز
چون کُره اسب تاخته و خورده دور دور
آن صحنه رُبودن نان خنده دار بود
سیخ تنور عمّه عجب ناگوار بود !

(۶۱)

گویند میر حیدرت اکنون شده است پیر
برپاست آن سماور جوشانِ دلپذیر
شد اسبُ پیر و ، می جَوَد از آروارِ زیر
ابرو فتاده کُنج لب و گشته گوش کر
بیچاره عمّه هوش ندارد به سر دگر

(۶۲)

میر عبدل آن زمان که دهن باز می کند
عمّه خانم دهن کجی آغاز می کند
با جان ستان گرفتنِ جان ساز می کند
تا وقت شام و خوابِ شبانگاه می رسد

شوخي و صلح و دوستي از راه مي رسد

(۶۳)

فضّه خانم گزیده گلهاي خشگناب
يحييي ، غلام دختر عمو بود در حساب
رُخساره نيز بود هنرمند و کامياب
سيد حسين ز صالح تقليد مي کند
با غيرت است جعفر و تهديد مي کند

(۶۴)

از بانگ گوسفند و بز و برّه و سگان
غوغا به پاست صبحدمان ، آمده شبان
در بند شير خواره خود هست عمّه جان
بيرون زند ز روزنه دود تنورها
از نان گرم و تازه دمّد خوش بخورها

(۶۵)

پرواز دسته دسته زيبا کبوتران
گويي گشاده پرده زرّين در آسمان
در نور ، باز و بسته شود پرده هر زمان
در اوج آفتاب نگر بر جلال کوه
زيبا شود جمال طبيعت در آن شکوه

(۶۶)

گر کاروان گذر کند از برف پشت کوه
شب راه گم کند به سرازيري ، آن گروه
باشم به هر کجاي ، ز ايران پُرشکوه
چشمم بيابد اينکه کجا هست کاروان
آيد خيال و سبقت گيرد در آن ميان

(۶۷)

اي کاش پشت دام قيه ، از صخره هاي تو
مي آمدم که پرسم از او ماجراي تو
بينم چه رفته است و چه مانده براي تو
روزي چو برفهاي تو با گريه سر کنم
دلهاي سرد يخ زده را داغتر کنم

(۶۸)

خندان شده است غنچه گل از براي دل
لیکن چه سود زان همه ، خون شد غذای دل
زندانی زندگی شده ماتم سرای دل
کس نیست تا دریچه این قلعه وا کند
زین تنگنا گریزد و خود را رها کند

(۶۹)

حیدربابا ، تمام جهان غم گرفته است
وین روزگار ما همه ماتم گرفته است
ای بد کسی که دست کسان کم گرفته است
نیکی برفت و در وطن غیر لانه کرد
بد در رسید و در دل ما آشیانه کرد

(۷۰)

آخر چه شد بهانه نفرین شده فلک ؟
زین گردش زمانه و این دوز و این کلک ؟
گو این ستاره ها گذرد جمله زین آلك
بگذار تا بریزد و داغان شود زمین
در پشت او نگیرد شیطان دگر کمین

(۷۱)

ای کاش می پریدم با باد در شتاب
ای کاش می دویدم همراه سیل و آب
با ایل خود گریسته در آن ده خراب
می دیدم از تبار من آنجا که مانده است ؟
وین آیه فراق در آنجا که خوانده است ؟

(۷۲)

من هم به چون تو کوه بر افکنده ام نفس
فریاد من ببر به فلک ، داد من برس
بر جغد هم مباد چنین تنگ این قفس
در دام مانده شیرین و فریاد می کند
دادی طلب ز مردم بیداد می کند

(۷۳)

تا خون غیرت تو بجوشد ز کوهسار
تا پر گرفته باز و عقابت در آن کنار
با تخته سنگهایت به رقصند و در شکار

برخیز و نقش همت من در سما نگر
برگرد و قامتت به سر دارها نگر

(۷۴)

دُرنا ز آسمان گذرد وقت شامگاه
کُز اوغلی در سیاهی شب می کند نگاه
قیرات او به زمین شده و چشم او به راه
من غرق آرزویم و آبم نمی برد
ایوز تا نیاید خوابم نمی برد

(۷۵)

مردان مرد زاید از چون تو کوه نور
نامرد را بگیر و بکن زیر خاک گور
چشمان گرگ گردنه را کور کن به زور
بگذار بره های تو آسوده تر چرند
وان گله های فربه تو دُنبه پرورند

(۷۶)

حیدربابا ، دل تو چو باغ تو شاد باد !
شَهد و شکر به کام تو ، عمرت زیاد باد !
وین قصه از حدیث من و تو به یاد باد !
گو شاعرِ سخنورِ من ، شهریارِ من
عمری است مانده در غم و دور از دیارِ من